

ორმოცი წლის მოლოდინი!

40 წელი ბევრია, ძალიან ბევრი. ოთხი ათეული წლის მანძილზე იცვლებიან თაობები, იცვლება ცხოვრება. მოდის ახალგაზრდობა, რომელიც ენერგიულ ხმაურსა და ყოველდღიურ საქმიანობაში თვითონაც ვერ ატყობს, ისე შეუმჩნევლად უერთდება ჩრდილში მიმდგარ ვეტერანებს და თავისდა უნებურად, უნებლიეთ იმეორებს იმ სიტყვებს, რომლებიც ათასჯერ უთქვამთ მამებს და პაპებს – ეჰ, ძველი დრო ჯობდა, წინათ გოგონებიც უფრო ლამაზები იყვნენ და საზამთროც უფრო ტკბილი. მერე, თუ ლაპარაკი ფეხბურთზე მიდგა, საქმე შეიძლება ხელჩართული ბრძოლითაც დამთავრდეს. აბა, რომელი გულშემატკივარი დათმობს უჩხუბრად თავისი დროის ფეხბურთს, მისი თაობის მოთამაშეებს და ასე ხელაღებით გააღანძღვინებს თავის კერძებს, რომელთა გულისთვისაც, ვინ იცის, რამდენჯერ გადამძვრალა სტადიონის ღობეზე უბილეთობის “დუხჭირ” ჟამს? თვით ის დროც, როცა სტადიონზე ბილეთის შოვნა ისევე ჭირდა, როგორც ახლა ნამდვილი კოვბოური, გაქონილი და გაჭუჭყიანებული ჯინსებისა, თავისთავად ძნელი გასაგებია მათთვის, ვინც მატჩის დაწყებამდე სულ რაღაც 15 წუთით ადრე მოდის სტადიონზე, უშფოთველად ყიდულობს ბილეთს სალაროში და უკვე დაწყებული თამაშის დროს არხეინად მიალაჯებს რიგებს შუა, ნერვებს წყვეტს მაყურებლებს.

40 წელი მთელი ეპოქაა ფეხბურთში. ვინ იცის, რამდენნაირი ცვლილება განიცადა ამ უკვდავმა თამაშმა, სანამ პრიმიტიული ტაქტიკური ნახაზიდან, რომელსაც “ხუთი ხაზზე” ერქვა, მიაღწია ურთულეს სამოქმედო სქემამდე, სადაც კაცი ვერ მიხვდება, ვის რა აკისრია მინდორზე და ვის რა მახე აქვს დაგებული მეტოქისთვის. რამდენი გუნდია, იმდენიც სქემაა. საქმე ლაბორატორულ გამოკვლევებამდე მივიდა.

რა დარჩა ფეხბურთში უცვლელი ამ 40 წლის მანძილზე? თქვენ იტყვიან: არაფერი! ყველაფერი იცვლება, ყველაფერი წინ მიდის.

არა! უცვლელი დარჩა ერთი რამ. 40 წელია უკვე დაუღლეელი მოლოდინით, მარადიული იმედით ველით თასს, საბჭოთა კავშირის თასს ფეხბურთში, ბროლის ლამაზ ნაკეთობას, რომელმაც თითქმის მთელი ჩვენი ქვეყანა მოიარა, თბილისში კი არც ერთხელ, არც ერთი წლით არ ჩამოიხედა, თუმცა მრავალჯერ იყო მოპატიუებული ჩვენს ქალაქში და თითქმის კარის ზღურბლთანაც ჰქონდა ფეხი შემოდებული.

რატომ გვაქვს ჩვენ, თბილისის “დინამოს” გულშემატკივრებს, ასეთი კატეგორიული პრეტენზიები, რომ თასი აუცილებლად ჩვენად ვიხილოთ? რატომ ვამბობთ, რომ ბროლის ლარნაკს ველით არა, ვთქვათ, 28 ან 38 წელი, არამედ ზუსტად 40?

საამისო უფლება გვაქვს და კანონიერიც. თბილისის “დინამოს” ავტორიტეტი ჩვენს ფეხბურთში ისეთია, რომ მას დღემდე უნდა გაეკეთებინა ის, რაც მარავალგზის გააკეთეს მოსკოვის “დინამომ” და “სპარტაკმა”, ცდსა–მ და “ტორპედომ”, “ლოკომოტივმა” და ლენინგრადის “ზენიტმა”, დონეცკის “შახტიორმა” და ერევნის “არარატმა”, კიევის “დინამომ”, თვით ლვოვის “კარპატიმაც” კი, რომელიც იმხანად უმაღლესი ლიგის თამაშებს შორიდან, მარტოოდენ ტელევიზიით და გაზეთებით თუ იცნობდა.

მაინც, რა შეულოცეს ასეთი უსაშველო ამ თასს თბილისის “დინამოს” სანინაალმდეგოდ, რომ გუნდმა ხუთჯერ ილაშქრა მისი დაპყრობისთვის ფინალში და ვერა და ვერ დაძლია თავისი ბოლო კონკურენტის წინააღმდეგობა? მეორე სტრიქონი თასის ისტორიის ანალებში მას ხუთჯერ ეკავა, მაგრამ ხუთჯერ მეორედ ყოფნას ერთხელ პირველი იყო, ის ჯობს.

თანაც როდის არ უბრძოლიათ დინამოელებს თასის გათამაშების ფინალში: 30-იან წლებში, 40-იან წლებში, 60-იან წლებში, 70-იან წლებში. რაღაც ფატალური უიღბლობაა, მერე, არ დაგავინწყდეთ, ხუთივე ფინალში ჩვენი მეტოქეები მოსკოველები იყვნენ, რომლებიც მასპინძელთა რანგში არაფრით არ თმობდნენ ამ 4-კილოგრამიან ბროლს.

მოსკოვის ცენტრალურ სტადიონზე რომ შეხვალთ, ლუჟნიკში, ლამაზად გაფორმებულ სტენდს ნახავთ, რომელსაც ფერადი ასოებით აწერია: "სსრ კავშირის თასის მფლობელები ფეხბურთში". თბილისის "დინამო" იქ მოხსენებული არაა. ჩამომწკრივებული არიან მხოლოდ პირველები, მეორეები, ამ შემთხვევაში, ალბათ, არავის აინტერესებს.

მაშ რატომ ველით თასს საქართველოში ეს 40 წელი?

იმიტომ, რომ ზუსტად 40 წლის წინათ, 1936 წლის 28 აგვისტოს, პირველად გვქონდა რეალური შესაძლებლობა მოგვეპოვებინა პრიზი ფინალურ მატჩში მოსკოვის "ლოკომოტივთან", მაგრამ ხელი მოგვეცარა. პირველი წარწერა ვერცხლის ხუთზე რკინიგზელთა სასარგებლოდ ამოკვეთა გრავიორმა.

მერე იყო მოსკოვის "დინამო", "სპარტაკი", "ტორპედო", კვლავ "დინამო", ჩვენი გამარჯვების პრობლემა კი სულ სამერმისო, შემდგომი წლების საქმედ გადადიოდა ახალი ფეხბურთელებისა და ახალი მწვრთნელების ხელში. ისტორია უღმობლად გვედგა ჯიბრში და მეორდებოდა საოცარი თანმიმდევრობით.

და აჰა, დადგა ჩვენი ჯერიც: 1976 წლის 3 სექტემბერი, მოსკოვი, ლუჟნიკის სტადიონი. მოზეიმე ტრიბუნები, ცენტრალურ ადგილას თასს იბარებს თბილისის "დინამო", ურიცხვ ფოტორეპორტიორთა წინაშე დგანან გუნდის უფროსი მწვრთნელი ნოდარ ახალკაცი, გუნდის უფროსი ნიაზი ძიპშიპა, მწვრთნელი სლავა მეტრეველი, გუნდის კაპიტანი მანუჩარ მაჩაიძე, ექიმი ზაქრო თელია, ფინალური მატჩის მონაწილეები – დავით გოგია, ნოდარ ხიზანიშვილი, ფირუზ კანთელაძე, შოთა ხინჩაგაშვილი, ზორბეგ ებრაელიძე, ალექსანდრე ჩივაძე, რევამ ჩელებაძე, ვლადიმერ გუცაევი, დავით ყიფიანი, ვახტანგ კოპალეიშვილი, ზურაბ წერეთელი, აქვე არიან სხვა დინამოელებიც – ვახტანგ ქორიძე, დავით მუჯირი, გოჩა მაჩაიძე, მალხაზ გაგოშიძე. მატჩი მოგებულა, თასი ხელიდან ხელში გადადის, შემდეგ ფეხბურთელები გამარჯვებულთა ტრადიციულ წრეზე მირბიან, ტაში ტალღასავით გადადის ტრიბუნიდან ტრიბუნაზე.

უკან დარჩა შეუპოვარი ბრძოლით აღსაგსე 90 წუთი. უკვე საფეხბურთო ისტორიაში ჩაინერა ყიფიანის, კანთელაძისა და ჩელებაძის სამი გოლი.

თასის გათამაშების ფინალური მატჩი მუდამ განუმეორებელი სანახაობაა. იგი სეზონის კულმინაციაა. შეიძლება, ჩემპიონატის გზა უფრო რთული და დახლართულია, მაგრამ მის მართონულ დისტანციაზე ბრძოლა უფრო თანამიმდევრულად და მეთოდურად ვითარდება, აქ კი ყველაფერი მთავარი და გადამწყვეტია, აქ სახვალაოდ ვერაფერს გადადებ, ყველაფერი უნდა გაკეთდეს ახლავე, ამ წუთს, დაუყოვნებლივ. ერთი შეცდომაზე კი იმას ნიშნავს, რომ გამოსასწორებელი დრო აღარა გვაქვს, შეცდომა წაგებაა.

წლეუანდელ ფინალში ტიტულიანი მეტოქეები შეხვდნენ ერთმანეთს: ჩემპიონატის ვერცხლის პრიზიორი – ერევნის "არარატი" და ბრინჯაოს პრიზიორი – თბილისის "დინამო". რაიმე შემთხვევითს წარმატებაზე ლაპარაკიც ზედმეტია, როცა საქმე ეხება ასეთი რანგის და კატეგორიის კლუბებს.

ხუთჯერ იბრძოლეს თბილისელებმა ფინალში და ხუთჯერვე დამარცხდნენ, სამჯერ გავიდა ფინალში "არარატი" და ორჯერ ერევანში წაიღო თასი. სტატისტიკა ამჟამად

ჩვენს საწინააღმდეგოდ მეტყველებდა, ამიტომ საჭირო იყო ძალების საგანგებო მობილიზება, ყოველი რეალური თუ სავარაუდო შესაძლებლობის მაქსიმალური გამოყენება, რათა გაუთვალისწინებელი არათვარი დარჩენილიყო. მეექვსე დამარცხება ფინალში მძიმე ფსიქოლოგიური ტრავმა იქნებოდა თვით ფეხბურთელებისთვისაც და გულშემატკივრებისთვისაც. განა ტრავმირებული მაყურებელი რამით სჯობს ტრავმირებულ ფეხბურთელს? ფეხბურთელს ფიზიკური ტრავმა გაცილებით უფრო ადრე ურჩება, ვიდრე გულშემატკივარს ღრმად ჩაბეჭდილი ურწმუნობა.

სხვათა შორის, ფინალური მატჩის წინა დღეს ვიზიტი გავუკეთე “სოვეტსკი სპორტისა” და “ფუტბოლ-ჰოკეის” მოსკოველ კოლეგებს, ფეხბურთის განყოფილების მუშაკებს და სიტყვა ჩამოვუვდე ხვალინდელ თამაშზე. მაინტერესებდა, ვინ რას ფიქრობდა, როგორ აფასებდა მეტოქეთა შანსებს. ვიცი, რომ ფეხბურთის სპეციალისტები, მწვრთნელები, პრაქტიკული მომუშავეები ერთი თვალსაზრისით აფასებენ მოვლენებს, მიმომხილველები კი ხშირად სხვა საზომით უდგებიან პროგნოზის საკითხს. მე სწორედ ამ უკანასკნელთა აზრი მაინტერესებდა.

დავინწყე ოლეგ კუჩერენკოთი (“სოვეტსკი სპორტი”):

- რას ფიქრობ, რას ელი ხვალინდელ მატჩში?
- მე ორი აზრი არა მაქვს, თუკი რამე მესმის ფეხბურთში, თბილისის “დინამომ” უნდა მოიგოს,
- რატომ?
- პირველ ყოვლისა იმიტომ, რომ დონეცკში “შახტიორთან” მოგებულმა მატჩმა დამარწმუნა ამაში. ეს ჩემი პროფესიული შეხედულებაა. და მერე – არ შეიძლება მეექვსედ დამარცხება. ასეთი რამ იშვიათად ხდება.

ახლა სხვა თანამშრომლებს დაუყვი: ვ. ბერეზოვსკი, ვ. ზამოვი, ი. სეგენევიჩი, ლ. ფილატოვი, გ. რადჩუკი, ვ. ვინოკუროვი...

- ტყუილად დადიხარ, ჩემო ძმაო, – მითხრა კუჩერენკომ – დიდი ხანია ჩვენ ამ საკითხზე ვიდავეთ, ავწონ-დავწონეთ “დინამოსა” და “არარატის” შანსები. ყველა იმას გეტყვის, რაც მე გითხარი.

“სოვეტსკი სპორტის” რედაქციიდან ისე გამოვედი, თითოს ქალღმერთი გახვეული თასი ილღიაში მქონდა ამოჩრილი. დიდი საქმეა იმედი!

ამ დღეს მოსკოვის ზეცა დილიდან საექვოდ იმუქრებოდა, შუადღისას ცოტა წამოაჟინულა კიდევ, მაგრამ მუქარა მხოლოდ მუქარად დარჩა. ამინდი იდეალური იყო ფეხბურთისთვის.

და აი, 19 საათი, პ. კაზაკოვი, ვ. რუდნევი, ვ. ჟარკოვი მიემართებიან მინდვრის ცენტრსკენ, კაზაკოვი უხმობს ორივე გუნდს, 32 ფოტორეპორტიორი ძველი “ბერდანკის” სისტემის თოფივით აჩხაკუნებს საკეტებს, ცერემონიალი, ყვავილები, ხმაური.

ბოლოს ყველაფერი მიწყნარდა და არბიტრმა პირველი სასტვენის მისცა.

დაიწყო.

მე გეკითხებით: აქვს ახლა აზრი ფეხდაფეხ მივყვით მატჩის მსვლელობას, გავარჩიოთ მისი ცალკეული პერიოდები და მონაკვეთები, კომბინაციები, რგოლების ურთიერთმოქმედებანი და სხვა “წვრილმანები”, რასაც ჩვეულებრივ ვაკეთებთ ყოველი მატჩის შემდეგ? ყველაფერი თქვენც მშვენივრად ნახეთ, გარკვეული შთაბეჭდილებაც შეგექმნათ და არ მინდა ისინი დავარღვიო ჩემი მოსაზრებით. ასეთ “პოსტ-ფაქტუმ” მხოლოდ დისონანსს შეიტანს ჩვენს საერთო სადღესასწაულო განწყობილებაში. ზემო

უნდა შეირგო ერთიანად, მთელი მისი სისრულით, დეტალებისა და დანაწევრების გარეშე. გაშლილი სუფრა მთლიანად უფრო ლამაზი და შთამბეჭდავია, ვიდრე შემწვარი გოჭის ახლერილი ბარკალი.

ცოტა ზევით მინდოდა მეთქვა, მაგრამ გამომჩა, რომ ზოგიერთი მიმომხილველი მატჩის წინ წერდა, "არარატს" დიდი დანაკლისი აქვს დაშავებული ანდრეასიანის სახითო. ანდრეასიანი, რა თქმა უნდა, სერიოზულ ძალას წარმოადგენს მის გუნდში, მაგრამ თბილისელთა იმ დანაკლისზე რაღა ვთქვათ, რომელიც ჭელიძეს, მუჯირს და დარასელიას შეეხება? სამი ასეთი მოთამაშე არ გვყავდეს ფინალში ეს ნიშნავს სრულფასოვან კომპენსაციაზე აღრევე ჩაიქნო ხელი.

მაგრამ, როგორც იცით, კომპენსაციაც სრულფასოვანი გამოდგა, თამაშიც და მოგებაც: 3 ბურთის განსხვავებით სულ 5 ფინალური მატჩია დამთავრებული 35 გათამაშებაში.

შესანიშნავად იცავდა კარს გოგია. ეს 3:0 მისი დიდი დამსახურებაცაა, ვინაიდან ძნელი ბურთების აღება მას არაერთხელ მოუხდა.

ძალების უკიდურესი დაძაბვით იბრძოდნენ დაცვაში ხიზანიშვილი, კანთელაძე, ხინჩგაშვილი, ებრალიძე. ერევნელებმა ვერაფერი გააწყვეს ჩვენ საჯარიმო მოედანზე.

ჩივაძე, მ. მაჩაიძე, კოპალეიშვილი ნახევარდაცვაში მოქმედებდნენ დაუღალავად, ვრცელ დიაპაზონზე, კარგი დაზღვევით.

თავდასხმის ხაზში წუნი არ დაედებოდათ გუცაევს, ყიფიანს და ჩელებაძეს. ყველაფერს თავი რომ დავანებოთ, თავისი საქმე ყველამ გააკეთა: ყიფიანმა და ჩელებაძემ გოლები გაიტანეს, ხოლო გუცაევმა 11-მეტრანი დარტყმის უფლება მისცა გუნდს. მადლობის მეტი რა გვეთქმის ყიფიანის მიმართ, რომელიც მტკივანი, ნაკერებიანი ფეხით თამაშობდა ფინალში და ღირსეულად ედგა სათავეში მის იერიშებს. მხოლოდ მაშინ დაუთმო მან ადგილი წერეთელს, როცა გამარჯვება პრაქტიკულად მოპოვებული იყო და წერეთელმაც ყველაფერი გააკეთა ამ წარმატების შენარჩუნებისთვის.

გავიმარჯვეთ! გავიმარჯვეთ ღირსეულად, დამსახურებულად, დარწმუნებულად, დიდი ანგარიშით, ყოველგვარი სათუო და საჭოჭმანო ვარიაციების გარეშე. თუ რა ხდებოდა თბილისელ ფეხბურთელთა გასახდელში მატჩის დამთავრების შემდეგ, რა აუნერელი აუიოტაუი სუფევდა, ამისი წარმოდგენა მკითხველის ფანტაზიისთვის მიმინდვია.

ყველამ, ვისაც კალამი აულია ხელთ, იცის, რომ ძნელია დამარცხებაზე წერა, მაგრამ არანაკლებ ძნელია წერა გამარჯვებაზეც. ვერ ერევი ემოციებს, თავს ვერ უყრი დეტალებს, ფიქრი ხან სადღაც შორს, მომავლისკენ გარბის, ხანაც ლუჟნიკის მწვანე მინდორს უბრუნდება კვლავ და კვლავ.

ძნელია ასე იოლად გაართვა თავი ასრულებულ ხანგრძლივ მოლოდინს, ორმოცი წლის ნანატრ, საოცნებო მოლოდინს. ყველამ, ვისთვისაც ძვირფასია ქართული ფეხბურთის ბედი, საკუთარი თვალთ ნახა ყველაფერი, რაც 3 სექტემბრის ფინალურ მატჩში მოხდა და კვლავ იხილავს იმ ფაქტობრივ მასალას, რასაც მას საქართველოს ტელევიზია და კონოქრონიკა მიაწვდიან. ჩვენ კი ჯერჯერობით ამ მოკრძალებული წერილით შემოვიფარგლებით.

P.S. მატჩის მეორე დღეს საქმეზე მივედი ლუჟნიკის სტადიონზე, მხატვარი ფუნჯით და საღებავით მისდგომოდა სტენდს წარწერით "სსრ კავშირის თასი ფეხბურში" და ლამაზად გამოჰყავდა: "1976 წელი. "დინამო" (თბილისი).

ბ. ქორქია. მოსკოვი
"ლელო", 7 სექტემბერი, 1976 წ.